

העלון לעזרך התורני

בסייעתא דשמיא

פרשת בשלח ♦ גליון 2

בסייעתא דשמיא זכיננו להוציא לאור את העלון הראשון, וזכות גדולה היא שהוא התקבל אצל ציבור העורכים בחיבה יתירה ובאהבה רבה.

ייתר כח גדול לכל העורכים החשובים שטרחו והגיבו תגובות חמות ונלהבות הן על עיצוב הגליון והן על התוכן.

כל תגובה שכזו נותנת כוחות לרצות להמשיך ולעמול ולהוציא גליון מושקע ומקצועי, על מנת לתת במה מכובדת עבור העורכים החשובים העוסקים במלאכה חשובה ויקרה זו.

כאן המקום להודות לכל מי שטרח ושלח רעיונות למדורים חדשים. וכן למי ששלח חומר עבור העלון. וכמובן למנהל הפורום |הכתב והמכתב| המיוחד הרב שמואל בלויא הי"ו שבלעדי הפורום לא היה יוצא העלון לאור עולם.

בתפילה שנזכה לקדש שם שמים ולהמשיך לתת לציבור העורכים חומר איכותי משובח ומועיל.

שיחת עורכים

מתוך דיון שעלה בפורום לעורכים תורניים 'הכתב והמכתב'

שימוש בתוכנות ללא רישיון

בבואי השבוע לקחת נושא מתוך פורום העורכים שליט"א, נתקלתי בנושא שדנו בו בקבוצה כבר פעמים מספר. והוא: שימוש בתוכנות אופיס כגון וורד אקסל ועוד, שאנו משתמשים בהן יום יום, שיש רבים שמשתמשים בהם ללא שיש להם רישיון בתוקף.

קודם כל ראוי לנכון להקדים, שנקודה זו היא ענין רגיש, כיון שיש שיטענו ויאמרו, שמאחר שכבר הדבר פרוץ ודשו בו רבים, למה שנהיה צדיקים הרבה ונאמר שכולם טועים וכו'. ועל כן אין כאן המקום לומר מה נכון ועם מי הצדק, ורק מובאים כאן הדברים שעלו בפורום ככתבם ולשונם, וכל אחד יפעל כדעת רבותיו.

ראיתי שיש בפורום כמה שכתבו על זה, שגם אם ניתן למצוא בזה היתרים, וודאי זה לא גרע מהסכום שיש שמשיקעים על אתרוג מהודר שזה דבר של פעם בשנה, וכאן שזה שימוש יומיומי על אחת כמה וכמה.

אחד העורכים כתב, שהוא ממליץ לרכוש תוכנה עם רישיון מפני הפרקטיות שבדבר, וכך הוא כתב: אני מחזיק תוכנות אופיס בתשלום, זה לא עולה הרבה לשנה וכמה שזה עולה עדיין זה מצדיק את המחיר, יכול לקרות מקרה שאתה באמצע לעבוד ופתאום המחשב קורס או נסגר בגלל שאין לך רישיון, ולכן רצוי כבר מראש לרכוש באופן רשמי ומסודר. והוא ממשיך וכותב: כבר קרה לי שחבר רצה לתת לי רישיון לבסוף אם כל הנסיונות המחשב הראה מסך כחול קרי: תקלה במחשב שדורשת תיקון טכנאי והחלפתי בגלל זה את כל התוכנות, וזה היה ממש לא נעים.

כמה ההשקעה הכספית לרכוש עם רישיון בצורה של לכתחילה?

אז כך, מי שחושש מכך מבחינה הלכתית, יידע שזה לא סיפור יקר מידי ובסכום של כ-200 ש"ח ניתן לקנות תוכנה כזו עם רישיון של לכתחילה, [מישהו כתב שב-80 ש"ח ניתן להשיג עם רישיון, והמעוניין בזה עליו לבדוק שזה אכן רישיון מקורי ולא גנוב]. ויש כמה שכתבו, שממשרד החינוך ניתן לקבל עם רישיון, בחינם. וכל כך כתב אחד העורכים: כל מי שיש לו ילד במערכת החינוך [כולל החינוך העצמאי ורשת בני יוסף ואפילו ברוב התלמודי תורה] יכול לקבל בחינם את אופיס 365 לעד 5 מחשבים, צריך להכנס לאתר משרד החינוך ולהזדהות שם ואז מקבלים רישיון.

אמנם יש לשים לב לכך שאחד כתב, שהיה לו רישיון ממשרד החינוך, וכיון שעובד על המחשב בלי אינטרנט יום אחד זה הפסיק לעבוד. ועל זה כתב לו אחר: כשרוכשים רישיון מקבלים מייל עם ה'מפתח' שזה מספר הרישיון להפעלת הרישיון. אפשר להוריד קובץ התקנה לאופיס 'אופליין' ולהעביר אותו למחשב ששם רוצים להתקין.

פרט נוסף שנכתב: החברה של האופיס מודעת לכך שיש שלא מחזיקים רישיון, ומה נעשה שאלו שכן משלמים מחפים על אלו שלא משלמים. אבל אין לחברה כמעט דרך לאכוף זאת אבל היא מודעת לכך והיא גם אוכפת מדי פעם! ולכן, המלצה לכל אלו שיש להם תוכנות ללא רישיון, שלא להתחבר במחשב עם התוכנות האלו לאינטרנט כגון לעשות בוורד או באקסל 'שתף', כי כך החברה יכולה לעלות על זה שזה תוכנה ללא רישיון ולאכוף זאת.

העלון מופץ בעז"ה ביום רביעי בערב. ניתן לשלוח תגובות על הנכתב בגליון עבור מדור 'תגובות הקוראים', עד יום שני בשעה 9

בערב. תגובות שישלחו לאחר מכן לא יתקבלו במערכת.

מדור 'במת ציבור' מיועד לכל עורך המעוניין להאיר ולהעלות נושאים ורעיונות שכדאי שציבור העורכים יתנו עליהם את דעתם. דברים למדור זה ניתן לשלוח עד ליום ראשון 9 בערב. תגובות שישלחו לאחר מכן לא יתקבלו במערכת.

אין המערכת מתחייבת להכניס כל תגובה שהיא, והדבר נתון לשיקול המערכת.

כתובת המייל עבור המדורים הנ"ל: alon.lorech.t@gmail.com

<<< להצטרפות לרשימת התפוצה יש לשלוח מייל ל: alon-lorech-hatorani+subscribe@googlegroups.com >>>

משולחן עורך

ספ"ק

נושא השבוע

עניין של סגנון

ספ"ק

בשפה המדוברת, רוב האנשים מנסים להם סגנון מסוים של דיבור, בו ישתמשו כמעט באופן קבוע. יש המדברים בשפה קצת יותר יפה, ויש בשפה קצת פחות. יש בשפה יותר עממית, ויש בשפה מכובדת. אבל הצד השווה שבכולם – הם לא ישתמשו בשפה זו סגנון הדיבור שלהם, וכך הוא יישאר. בנוסף, המנעד בעולם זה הוא די קטן. אפשר אומנם להבחין בין שפת הדיבור של מרצה לבין זו של פועל, בין של רב לשל תלמיד; אבל הפער לא גדול במיוחד.

בשפה הכתובה לעומת זאת, יש עולם שלם של סגנונות. אינספור סגנונות ותתי סגנונות, ואפילו סגנונות שונים של אותם סגנונות. ההסבר לכך הוא פשוט, בשונה משפת הדיבור שמטרתה העברת מסרים גרידא, לשפת הכתיבה יש ערך מוסף, שהוא האומנות שבכתיבה. היופי והסגנון הם חלק מהותי וחשוב מהכתיבה, יהיו שיגידו: חשוב אף יותר מהתוכן עצמו.

אם רק נעביר לעיני רוחנו כמה מהספרים שאנו מכירים, נראה שמניין הסגנונות כמעט כמניין הכותבים עצמם. כל סופר והמגע הייחודי שלו, כל ספר והמבנה הייחודי שלו. כל דור והשפה שלו, כל קהילה והביטויים שלה. אבל דבר אחד משותף לכל הספרים כולם: הספר שומר על סגנונו האחד מתחילתו ועד סופו. אם קראתי שלושה פרקים, אני אזהה גם את שאר פרקי הספר. סגנון הוא תעודת הזהות של הספר, ומלווה אותו לאורך כל הדרך, מכריזה לכריזה.

בעורכים, עלינו להכיר את הסגנונות השונים, ולדעת להתאים את התוכן לסגנון הרצוי. ניתן להצביע על שני אופנים שצורך זה בא לידי ביטוי:

א. בכתיבה עצמאית. בין אם זו כתיבה מקורית של העורך, ובין אם הוא מתרגם טקסט או משכתב אותו; ובעצם כל עריכה שהיא מעבר לעריכה לשונית בלבד. כשמלאכת הכתיבה נתונה בידי העורך, עליו מוטל התפקיד להשכיל לדעת מהו הסגנון המבוקש. עליו למצוא מהו הסגנון המתאים ביותר לתוכן זה, ולשמור לאורך כל הכתיבה על אותו הסגנון בדיוק. זה נכון בכל עריכה, ונכון גם בעריכה התורנית. לא ניתן להשתמש בלשון ישיבתית לחיבור קבלי, ולא בלשון חז"לית לחיבור בן ימינו. אלו רק דוגמאות בודדות, אך העולם הוא עולם שלם. זהו עולם הכתיבה.

ב. בעריכה לשונית. גם כאן הסגנון הוא ראשון בחשיבותו, אלא שהדרישה היא שונה. לא מצופה מהעורך למצוא את הסגנון המתאים לתוכן, אלא להתאים את עצמו אל הסגנון. המחבר כותב בסגנון מסוים, ועל הסגנון להישאר כזה. ממש סגנון זהה לזה שהכותב מעוניין בו.

תשאלו: הרי התוכן לא תקין! איך ניתן לערוך אותו לשוני ולשפר אותו, ובו בזמן להישאר עם אותו הסגנון? התשובה: הטקסט יראה שונה לחלוטין אחרי העריכה, אבל הרוח שלו תישאר ממש כפי שהייתה! זוהי אומנותו של העורך, למצוא את כל הדרכים העקיפות לתקן את התוכן ולשפר את הלשון, תוך כדי שמירת סגנונו הייחודי של הכותב, מבלי להכניס דבר מסגנונו האישי של העורך.

הרחורים מותרים

הפרשה בעין העורך

ספ"ק

באיזה כף תאכלו

ואמר משה פה אמר ה' בקצת הלילה וגו' (יא ד). ויהי בקצת הלילה וגו' (יב כט).

כ"ף האמת

נציג דוגמאות מספר מן המקראות: הר"ק מבאר את בקשת יעקב 'מכרה כיום את בכורתך לי', זו הכ"ף תקרא כף האמת [שהם לאמת הדבר ולחזקו], ר"ל מכירה גמורה ומכרנה לי היום. גם הרמב"ן והרשב"ם מפרשים לפי פשוטו, שהכוונה כעת הזאת, לאלתר.

דוגמא נוספת: 'כדברים האלה עשה לי עבדך' (בראשית לט, יט), הרמב"ן מפרש את הפסוק, אין הכ"ף לדמיון בדבר אחר, ופירושו הדברים האלה, וכמוהו 'ותגד לבית אמה כדברים האלה'. שימו לב שרש"י לא פירש כן במקומות אלו, ובמקומות נוספים דומים להם.

לפי זה ניתן לפרש את דברי משה באופן נוסף: משה רצה לומר 'בחצות' כי זהו הזמן המדויק בו, יכה ה' כל בכור, אך כדי שלא יהיה דאי בעיני איצטגניני פרעה אמר לשון המשתמעת לשתי פנים – 'בחצות' – האיצטגנינים יחשבו שהמכה תחל בערך בחצות, בו בזמן שכוונת משה הייתה לחזק את הדבר – שאין ספק שכל דברי ה' אמת והמכה תחל בחצות בדיוק.

הכ"ף שלנו

אנחנו רגילים להשתמש בכ"ף באופן שמזכיר את האופן האחרון, אך לא ממש דומה לו, לדוגמה: רבי שמואל סלנט שימש כרבה של ירושלים. לאיזה כ"ף דוגמה זו שייכת לדעתכם?

כל דרך מכיר את השאלה: מדוע אמר משה כחצות ולא בחצות? אבל בואו נבחן יחדיו את הסוגיה. לאות כ"ף בראש מילה ישנם שלשה שימושים ידועים, ועוד אחד שקיומו תלוי בדעת הראשונים.

כ"ף השיעור

דוגמא: כמאה איש רשומים בקבוצה זו – כלומר אינני בטוח במספר המדויק, אז אנקוב בשיעור קרוב.

כך גם הגמ' בברכות (ג:ד-). מפרשת תחילה את דברי משה, כיון שהוא לא ידע מתי חצות, לכן נקב בזמן לא מדויק. גם מבאר רבי זירא באותה הדרך, רק שמשא אכן ידע, אך הוא לא רצה שאיצטגניני פרעה יעמדו לו עם סטופר.

כ"ף הדימוי

דוגמא שכל עורך צריך לשנן לעצמו: אני רואה את עצמי כעורך מקצועי – אני כמו שמעון העורך המקצועי הידוע. כך מבאר רב אשי (ברכות שם) את דברי משה, מחר בחצות, כמו עכשיו שאני מדבר עמכם בשעת חצות.

כ"ף הזמן או המקום

וזהי צורה מקראית יותר שאינה שכיחה, אבל ננסה: כקבלכם מייל זה אשמח שתגיבו על תוכנו – כאשר תקבלו מייל זה אשמח לתגובות מכל סוגי הקשת. [אגב, גם המילה "כאשר" מורכבת מהמילה אשר בתוספת כ"ף הזמן והמקום].

תגובות קוראים

ספ"ק

אור חדש האיר פני תבל וקרני חמה עטפו את הגלובוס פני תבל חויכו ומלאו קמטי צחוק והגלובוס נראה דשן ושמח ניכרים הכשרונות, ניכרת ההשקעה מעניין ומרתק ומושך את הקריאה הצליחו נצליח ועולם הספר יריח!	א. סלומון
מוראדיג מגוון, מרתק מפעים ומדהים. אני חושב שעדיין לא ציינו את העימוד הנדיר פשוט מושך לקרוא הרבה הצלחה.	ב. גרינבלאט
תגובה למדור 'שיחת עורכים' אני סבור שגם קוראים מבחינים בטקסט טוב ופחות טוב, אבל הם לא יודעים להצביע על הנקודה שעושה אותו כזה. בדיוק כפי שכולנו יכולים להבחין בין מוזיקה איכותית למוזיקה קצת פחות, אך איננו יודעים להסביר את ההבדלים – אבל המוזיקאי יידע.	ג. דיקמן

ד. ד. פייג

זמן ועט

ספ"ג

הכרת המציאות החיטורית

"בידיעת זמן הדפסת ספרים נצרך לנו, דלא ליקשי ממפרש אחרון שלא הביא לדברי מפרש אחר שקדמו" – כך כתב הגאון רבי שלמה הכהן זצ"ל מווילנא בהסכמתו לספר "אוצר הספרים" שנדפס בווילנא בשנת תר"ם. וכך התבטא מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל, כי "רב שאינו יודע היסטוריה – אינו יודע אם יכול להיות רב". שכן צריך לדעת מי היה מחברו של ספר, מה הוא אמר, באיזה עידן הוא חי, מה רצה לשלול בהלכה וכדומה. צריך להכיר את הרקע והנסיבות בהם הדברים נאמרו כדי להגיע למבט הנכון בהלכה ובדברי הפוסקים" (שרשי מנהגי אשכנז חלק ה עמ' 772).

הדברים אמורים גם לגבי עורך ספר, שעליו להתמצא ולו חלקית בקורות התקופות השייכות לחיבור שאותו הוא עורך – להכיר את הנפשות הפועלות ולדעת את הסדר הנכון והיחס לאותה תקופה, שכן לעיתים נעשים ניסיונות להסביר עניין מסוים על פי תקופת הכותב וסביבתו, אך הם אינם מדויקים.

דוגמה לדבר: בספר מקור ברוך (חלק א, וילנא תרפ"ה, פרק א, סעיף ב, דף שנה ע"א) כתב על בעל המאור: כפי הנראה היה האדם הגדול הזה קנאי נלהב למנהגי ישראל, ואפילו לכאלה שלא יתייחסו ישר לדת ואמונה ולתורה והמצוה, אך ורק מפני שכן נהגו בבתי ישראל. שכן כתב בספרו המאור בפרק ג ממסכת שבת, אשר "מי שאינו אוכל חמין בשבת צריך בדיקה אם איננו צדוקי, ואם מת יתעסקו בו עממין", עכ"ל. והעיר: קשה להבין טעם חומר עונש קשה זה, ובודאי בזמנו היה הדבר מתקבל בטעמו, ואנחנו לא נדע.

ולהלן בסמוך (סעיף ה, דף שנה ע"א, הערה א) הביא שוב את לשון בעל המאור, וכתב לשער על פי איגרת המוסר לרבי שלמה אליעזרי שבה התאונן על בני זמנו אשר "מחילול שבת העלימו עיניהם, ובהיות להם יד בחצר המלך היו מצווים לצלות תרנגולות בשבתות ה'". וביאר לפי זה שמי שאינו אוכל חמין חשוד הוא לבישולי שבת וצריך בדיקה וכו', ובעל המאור, כתושב ספרד, ידע את רוח בני עמו במדינתו אז.

אמנם הלשון שם אינה "צדוקי" אלא "מין", וכפי שהעתיק לנכון בהערה, וכך מתחרזת הלשון שם. וביאור העניין בפשטות הוא על פי דעת הקראים שכפרו בתורה שבעל פה, ונקטו כידוע שהפסוק "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" פירושו כפשוטו, ולכן לא אכלו מאכלים חמים כלל בשבת קודש, גם אם חיממו אותם מערב שבת. ואם כן, מי שאינו אוכל חמין – והכוונה היא לכל המאכלים החמים ולא דוקא למאכל המכונה חמין – חשוד הוא שמא מין הוא שאינו מאמין בתורה שבעל פה ומטעם זה אוכל מאכלים קרים בלבד. ומלבד זאת, לא מובן מדוע מי שאינו אוכל חמין חשוד הוא לבישולי שבת, והרי להיפך, הוא ודאי אוכל מאכלים חמים כיון שהוא מבשל זאת בשבת.

העריכה בהלכה

ספ"ג

חזירות במלאכת הכתיבה

מסופר בגמ' (פסחים נ'. בב"ת י'): שבנו של רבי יהושע בן לוי חלה מאוד ונטה למות, לפתע היה נראה שהוא שבק חיים לכל חי, עברו מספר רגעים, והבן חזר מעולם העליון והתעורר לחיים. שאלו אביו מה ראית שם? אמר הבן: שמעתי שמכריזים בעולם העליון, "אשרי מי לכאן ותלמודו בידו".

ידועים דברי המהרש"א שמבאר את הלשון "תלמודו בידו" וז"ל, כי עיקר הלימוד ושנעשה בו רושם, הוא הלימוד הבא מכתובת יד, אשר על כן נקראו החכמים סופרים, עכ"ל. הכתיבה עושה רושם בלב הכותב, ואף מנציחה לדורות את רעיונותיו של הלומד. חשיבות מיוחדת מיחסים בשמים למעלים על הכתב חידושי תורה, והמהדרים ספרים, רושם רב עושה הכתיבה, הן על הכותב, והן על הלומדים למען יוחזקו בספר חיים.

אך שומה עלינו לדעת, שמלאכת הכתיבה היא זכות שיש בה חובה, כפי שאמר רבי מאיר (עירובין דף י"ג). כשבאתי אצל רבי ישמעאל אמר לי בני מה מלאכתך? אמרתי לו: לבלר אני. אמר לי: "בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמא אתה מחסר אות אחת, או מויתר אות אחת, נמצאת מחריב את כל העולם כולו".

ועלינו העורכים העוסקים במלאכת הקודש לשים את דעתנו וליבנו, שלחיצה מהירה על מקלדת, היא דבר קל שבקלים, הכותב יכול ח"ו לרכל, על ספר, רב וכדומה, אך הדברים נחקקים, נזכרים ונעשים לדורות, ואין תקנה ותשובה על כך. ועל העורך לדעת שיש בזה משום איסור לשון הרע, ואף לפעמים חמור הדבר יותר מדיבור של לשון הרע, כיון שדיבור נאמר פעם אחת ותו לא, אך הנכתב יעמוד לדורי דורות, ואת הנעשה אין להשיב.

וידוע מה שכתב ה"חפץ חיים" (כלל א' אות ז'), שאיסור לשון הרע הוא אף אם כותב עליו דבר זה במכתבו. ואם עושה זאת בסתר, הרי הוא בארור מכה את רעהו בסתר.

מידה טובה מרובה, והכותב דברי שבח ועידוד, יזכה לברכה ישועה ונחמה. ועל כך ניתן להמליץ, 'ברוך מברך את רעהו בסתר – ובספר'.

נכתב על ידי הרב ישראל אשלג. מייל: a0504182631@gmail.com